

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Тодорка Игнатова Костадинова, д.и., Заместник-ректор „Международно сътрудничество, качество и акредитация“ в Медицински университет – Варна, професор в ПН 3.7 „Администрация и управление“ във Факултет по обществено здравеопазване, ул. „Марин Дринов“ 55, Варна 9002, тел. 052 677 089, мобилен тел.: 0889588408, e-mail: kostadinova@mu-varna.bg

Относно: Дисертационен труд за присъждане на научна степен „Доктор на науките“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.8. „Икономика“, Докторска програма “Политическа икономия”

Автор на дисертационния труд: Артур Кухчински

Тема на дисертационния труд: “Организация и функциониране на системата за финансова подкрепа на развитието на предприятията от институциите за бизнес на сърчаване в Полша”

I. Биографичен профил на кандидата

Доктор Артур Кухчински е роден през 1986 г. Завършил висшето си образование в Университета по икономика и право в Келце, специалност „ИТ системи за управление“ (2009 г.). Следва период на множество специализации в областите „ИТ и икономика“, „Икономика и фирмено управление“, „Методология на изследването в икономическите науки“. През 2015 г. защитава докторска дисертация на тема „Оценка на ефективността на регионалните кредитни фондове, финансиращи МСП в Швентокшивско войводство“. Това е добра основа за неговата изследователска работа и постижения в областта на информационните технологии, икономиката и управлението, съчетани с многогодишен активен практически опит.

II. Обща характеристика и актуалност на темата на дисертационния труд

Представеният ми за разглеждане дисертационен труд съдържа общо 277 страници, структуриран е в 4 глави, които следват увода и съдържа останалите необходими компоненти на разработка за „доктор на науките“ - заключение, библиография и приложения. Основният текст на дисертацията съдържа 48 фигури и 46 таблици. Отделните глави, представени в съдържанието, са разделени на подглави. В края на главите има обобщения и заключения. Теоретичният фундамент на дисертацията се състои от общо 375 статии, включващи заглавия на полски и английски език. При изготвянето на дисертацията са използвани 124 монографии и глави в колективни трудове, 114 рецензиирани научни статии, 28 нормативни акта, 70 документа и доклада и 39 интернет източника.

Основната част от литературата са издания от последните 5-10 г., което подсигурява актуалността на научните мнения, цитирани в дисертацията.

Темата на разработката е дисертабилна и нейната **актуалност** се основава на все по-нарастващата роля на развитието на бизнеса и системите за неговото наследяване за постигане на устойчиво икономическо развитие и растеж в Европа, включително в Полша.

Целите, задачите и методологията на изследването са изложени ясно и последователно. Научната цел на дисертационния труд е анализ на действостта на институциите за наследяване на бизнес средата по отношение на финансовата подкрепа за развитието на микро-, малки и средни предприятия в Полша и оценка на използването на тази форма на подкрепа от предприятията МСП.

В дисертацията са формулирани и доказани две основни изследователски хипотези:

1. В Полша микро-, малките и средните предприятия слабо използват

услугите, предлагани от финансовите институции за насьрчаване на бизнес средата.

2. Предприятията от сектора на МСП, които ползват/ползвали са финансовите услуги, предлагани от институциите за насьрчаване на бизнес средата, положително оценяват това сътрудничество.

Към основните хипотези са формулирани и единадесет специфични изследователски хипотези, които са проверени в хода на верификацията и допълват научната стойност на дисертацията.

Оценявам смелостта на изследователя да обвързва всички тези въпроси с темата за добавена стойност, с повишаване на БВП в условията на динамични промени и кризи, за осигуряване на добри работни места и обща заетост. Всичко това води до подобряване качеството на живот на хората и в това проличава ясно и неговата професионална и изследователска отговорност.

Като цяло дисертацията има три силни страни и **първата от тях** е представянето на аспекти, свързани с функционирането на микро-, малките и средните предприятия в Полша. Представена е класификацията на предприятията, произтичаща от литературни източници, както и от приложимите правни актове. Обяснени са критериите за класификация: количествени и качествени. Показана е ролята на микро-, малките и средните предприятия в полската икономика. Влиянието на сектора на МСП върху икономиката е показано през призмата на категории като: дял в създаването на БВП, стойност на направените инвестиционни разходи, брой на създадените работни места, ниво на интернационализация и разходи за иновации и научноизследователска и развойна дейност. Ценен е прегледът на политиката на Европейския съюз за подкрепа на МСП, главно по отношение на програмния период 2014-2020 г.

Втората силна страна е анализът на факторите, които оказват влияние върху развитието на сектора на МСП. Идентифицирани са основните проблеми,

които възпрепятстват развитието на тези структури, като се обръща специално внимание на проблема с финансирането, който е предмет на дисертацията.

Третата силна страна е изясняване на въпросите относно „институции за насърчаване на бизнес“, класификацията на институциите за насърчаване на бизнес средата, чиято дейност е насочена към подпомагане на развитието на сектора на МСП. Този обстоен преглед е допълнен с организационен, правен и количествен анализ на функционирането на институциите за бизнес среда в Полша въз основа на националното законодателство. На тази основа е направена цялостна оценка на функционирането на системата за финансова подкрепа чрез институциите за насърчаване на бизнес средата и са представени авторски препоръки към сектора на МСП, институциите за насърчаване на бизнес средата и местната администрация с цел подобряване на ефективността на цялата система. За научната стойност на тази оценка допринася и собственото изследване на автора, проведено върху представителна извадка от 1071 предприятия от сектора на МСП от цяла Полша. Ценен резултат от проучването са представените авторски препоръки към сектора на **МСП, институциите за насърчаване на бизнес средата и местната администрация с цел подобряване на ефективността на цялата система.**

III. Приноси на научните изследвания за развитието на научното знание

Разработеният труд съдържа теоретични обобщения, анализ на резултатите от авторското проучване, изводи и препоръки на регионално и организационно ниво и подчертаната роля на системите за насърчаване и финансиране на малкия и среден бизнес. Те съответстват на съвременната проблематика и имат практико-приложен принос за цялостното функциониране на икономическите отношения, за развитието на МСП, за заетостта и качеството на живот на работещите хора.

Приемам приносите, посочени в автореферата както следва:

Изследването допринася за запълване на теоретичната празнина, диагностицирана в литературата относно функционирането на системата за подпомагане на развитието на предприятията по отношение на дейността на институциите за насырчаване на бизнес средата в Полша.

Проведените анализи представляват теоретичен принос към формирането на категорията на микро-, малките и средните предприятия въз основа на правните разпоредби в Полша след политическата трансформация през 1989 г. Прилагането на изследователския метод, състоящ се в анализ на правните актове, регулиращи стопанската дейност в Полша за период от близо 30 години, показва, че категорията, която понастоящем представлява секторът на микро-, малките и средните предприятия, е претърпяла трансформации и се е адаптирала към разпоредбите на Европейския съюз и промените, настъпили в националната икономика.

В дисертацията е представен широк анализ на категорията на микро-, малките и средните предприятия, като са посочени теоретичните аспекти, свързани с функционирането на тази категория икономически субекти, и е показана ролята на сектора на МСП в икономиката чрез многокритериален анализ на икономическите показатели.

Проучванията, свързани с функционирането на институциите за насырчаване на бизнес средата, допринасят за създаването на авторовата дефиниция на тази система, според която те са специализирани субекти от различни правни форми, извършващи дейност за развитие на предприемачеството и иновациите, които не действат с цел печалба или разпределят печалбата за законоустановени цели в съответствие с конкретни разпоредби. Тези институции разполагат с подходящи ресурси и компетенции, необходими за предоставяне на услуги на сектора на МСП.

Предложен е цялостен подход към системата от институциите за

насърчаване на бизнес средата, предлагащи финансова подкрепа - направен е анализ на процеса на формиране на тази категория институции, подкрепящи развитието на предприемачеството в Полша след политическата трансформация, както и на настоящата ситуация на пазара на небанкови финансови институции, насочени към малките и средните предприятия.

Методологичен принос:

1) Методът на количественото изследване, проведено върху представителна извадка, е предложено с проучване на финансовото функциониране на системата от институции за бизнес среда, подкрепящи сектора на МСП. Предложено е да се използват статистически методи при изследването на връзката между използването/неизползването на финансови услуги на институциите за подкрепа на бизнес средата от страна на микро, малки и средни предприятия, работещи в Полша, което е отразено в проверените подробни изследователски хипотези.

2) По отношение на методологическите въпроси в областта на икономиката, методологията, разглеждана от М. Блауг, е представена като област на знанието, която има за цел да овладее познавателните структури в науката. В дисертационния труд тази концепция е развита, като е разгледан организационният аспект на функционирането на финансовата система за подпомагане на развитието на предприятията в теоретичен и в практически план. Това позволява да се определи моделът на функциониране на цялата система от институциите за насърчаване на бизнес средата в познавателния процес.

Практически принос:

1) Въз основа на анализа на дейността на микро-, малките и средните предприятия в Полша са идентифицирани проблемите, свързани с финансирането на този сектор, свързани с финансовия недостиг, както и възможностите за тяхното решаване в рамките на функционирането на

системата от институции за бизнес среда.

2) За сектора на микро-, малките и средните предприятия е предложен набор от препоръки за конкретни действия, свързани с иновативни начинания, осъществяването на конкретни инвестиционни проекти и подходящото използване на външни източници на финансиране.

3) Предложен е набор от препоръки за институциите за насърчаване на бизнес средата, предоставящи финансови услуги, за конкретни действия, чието изпълнение ще донесе ползи под формата на засилване на потенциала, заложен в цялата система развитието на предприемачеството. Представено е мястото на институциите за насърчаване на бизнес средата и положителното влияние върху местното и регионалното развитие.

4) Направено е предложение за конкретни действия, от органите на местното самоуправление. Подчертан е аспектът на сътрудничеството и участието в изграждането и финансирането на системата от институциите за насърчаване на бизнес средата в региона. Аргументирано е предприемането на всички инициативи, насърчаващи действия и поведение, укрепващи нагласите за развитие на предприемачите при инвестиционни дейности.

Получените резултати от проучването и анализа са основа за планиране на бъдещите дейности, наред с други, на кредитните и гаранционните фондове. Практическото измерение на дисертационния труд е потвърдено от ръководствата на две институции, формиращи системата от институциите за насърчаване на бизнес средата в Свентокшиския регион.

IV. Автореферат и публикации по труда

Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на дисертационния труд и акцентира върху най-важните моменти и изводи от изследването. Във връзка с темата на дисертацията д-р Артур Кучински представя необходимият брой и обем научна продукция и цитирания съгласно

Закона за академично развитие на аладемичния състав в Р България (ЗРАСРБ).

Съгласно приложената справка са събрани необходимите точки за научната степен „Доктор на науките“ по групи индикатори и тяхното съдържание:

Група А, индикатор 1 – 50 т.; Група В, индикатор 2 - 100 т.; Група Д, индикатори от 4 до 10 – 100 т. и група Е, индикатори от 11 до 13 – 100 т.

V. Критични бележки и препоръки

Безспорен е фактът, че д-р Артур Кохчински е изследовател с широки интереси и опит в областта на развитие и финансиране на МСП.

Основните ми препоръки за бъдещата работа са да разработи съвместни сравнителни проучвания по изследваните области за насърчаване на МСП с колегите си от България и да организира научно-приложни форми за дискусия по въпросите за подготовка на човешките ресурси за дигитализация и използване на нови технологии в МСП.

VI. Заключение

Въз основа на съдържателното, структурно и комплексно оценяване на представения дисертационен труд, автореферата и публикациите по него, **давам положителна оценка и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят научна степен „Доктор на науките“ на Артур Кухчински в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. “Икономика“.**

Дата: 10.10.2022 г.
гр. Варна

Изготвил рецензията:
/Проф. Т. Костадинова, д.и./